

BAŞKALAŞMA MARAZI VE ÇARELERİ

Soru: Kur'an-ı Kerim'de, mealen "Bir toplum, özündeki güzel meziyetleri değiştirmedikçe Allah Teâlâ da onlara lütuf buyurduğu nimetlerini ve iyi hali değiştirmez" buyruluyor. Bu açıdan, değişip başkalaşmaktan korunabilmemiz ve kendimiz olarak kalabilmemiz için neler tavsiye edersiniz?

Cevap: İnanan insanlar, sürekli **tekâmül peşinde bulunmalı**, kalbî ve ruhî hayatları itibarıyla hep "**diriliş**"ler yaşamalı; fakat, aynı zamanda kendi **öz değerlerine bağlı, değişme fantezisinden uzak** ve durdukları yerde "**sabit-kadem**" olmalıdırlar. Onlar, her gün yeni bir duyuş, yeni bir sezış, âfak ve enfüse ait yeni bir keşif ve yepyeni tahlil ü terkiplerle **imanlarını bir kere daha derinden duymalı**, Hak tevfiğine dayanarak **inançlarını yeniden inşa etmeli** ve sonra da **irfanlarının derinliği ölçüsünde bir aksiyon** sergilemelidirler. Evet, onlar **tekvînî ve teşriî emirlerin** mana, muhteva ve özünde bitevî derinleşmeli; böylece, **değişimi daha bir olgunlaşma şeklinde anladıklarını ortaya koyarak** iç içe inkişafı gerçekleştirilmelidirler. Ne var ki, kendi kimliklerinden uzaklaşma, **farklı kültürlerin tesirlerinde kalarak başkalaşma** ve öze yabancı bir hal alma anlamlarına gelen bir "değişim"den korkmalı; bu manadaki bir değişikliği bozulma saymalı ve kendilerini ondan korumak için farklı vesilelere sığınmalıdırlar.

Başkalaşma Marazı

Zira, böyle bir **deformasyon, nimetlerin bütün bütün kesilmesine ve hem insanların hem de toplumun ilahî azaba uğramasına sebebiyet verebilir**. Kur'an-ı Kerim, "Bir millet kendilerinde bulunan güzel ahlâk ve meziyetleri değiştirmedikçe Allah da onlara verdiği nimeti, güzel durumu değiştirmez." (Enfal, 8/53); "Bir toplum özündeki güzelliği değiştirmedikçe, Allah Teâlâ da onlara lütuf buyurduğu nimetlerini ve iyi hâli tağyir etmez." (Ra'd, 13/11) buyurarak bu hususa dikkat çekmektedir. **Bir toplum, kendisine bahşedilen nimetlere mazhar olduğu andaki iman, marifet, safvet, samimiyet, azim, kararlılık ve hasbîlik gibi yüce hasletlerini yitirmedikten sonra, -ilahî âdete göre- o nimetlerin alınması ve o toplumun derbederliği asla söz konusu değildir.**

Aksine, bir heyet-i içtimaiye kendini yücelten ve ayakta tutan bu üstün vasıfları kaybedince, orta sütun çökmüş ve toplum çatısında tamiri imkânsız yıkıntılar meydana gelmiş demektir. Şayet, insanlar, kendilerine bahşedilen nimetlere vesile olan **fitrî misak, güzel ahlâk ve sâlih amel** gibi meziyetlerden uzaklaşır, bir deformasyona uğrar ve inanmışlığa

yakışan iyi huylarını değıştirirlerse, Cenâb-ı Allah ilahî âdeti muktezasınca o topluluğa ihsan ettiği nimetlerini keser ve onların kötü hale düçar olmalarını hükme bağlar. İçten içe çürüyen, bozulan ve adeta mahiyet değıştiren bir toplum kıymetli bir emanetin emanetçisi olamayacağından dolayı, Allah Teâlâ **İslamiyeti yüreklerinde taptaze duyacak yeni bir kavim getirir** ve emanetini değışikliğe uğramış kimselerden alıp onlara teslim eder.

Bu itibarla, değışmemek ve hatta **değışikliğin en küçüğüne karşı dahi tavır almak çok önemlidir.** Unutulmamalıdır ki, bir çeşit başkalaşan her çeşit başkalaşabilir. Diğer bir vesile ile zikrettiğim gibi; İmriü'l-Kays'a isnad edilen bir sözde, "İki şey vardır ki, onları başlatanlar da nerede durduracaklarını bilemezler: Bunlar, **savaş ve yangındır.**" denilir. Bu söze üçüncü bir hususun daha ilave edilmesi gerektiğini düşünüyorum ki, o da "**başkalaşma**"dır; evet, bir türlü başkalaşan her türlü başkalaşabilir, dolayısıyla, o kapı hiç aralanmamalıdır.

Bazen başlangıçtaki çok küçük bir değışim, ileride pek büyük başkalaşmalara sebep olabilir. Bu mevzuda bir sızıntının meydana gelmesine bile fırsat vermemek lazımdır. Evet, atalarımızdan tevarüs ettiğimiz **dinî ve millî değerlerimizden herhangi biri** ile alâkalı en küçük bir kayma, daha sonraları önü alınamaz inhiraflara dönüşebilir. Kimseyi rencide etmek istemediğimden, "şu mesele, bu mesele" diyerek tavzihte bulunmayı düşünmüyorum. **Fakat, herkes kendi şahsî hayatı adına öz değerlerimize bağlılığını bir kere daha sorgulamalıdır.** Şayet, insan bu mevzuda nefsiyle hesaplaşırken, vazifeleri icabı bir zaruret bulunmamasına rağmen, kendi üzerinde başkalaşma emareleri ve başkalarına benzeme temayülleri görüyorsa, nimetlerin zevalinden çok korkmalı ve henüz fırsat varken yeniden kendi kimliğine ait hususiyetlere bürünmeye çalışmalıdır.

Teşebbüh ve İltihak

Rasûl-ü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, "Kim bir kavme benzemeye çalışırsa, o da onlardan sayılır." buyurmuştur. Bu hadis-i şerifin metninde "başkalarına benzemek" ile alâkalı olarak "teşebbehe" fiili kullanılmıştır ki, bu kelime tefa'ul babındandır. Bu babın hususiyeti de tekellüf ifade etmesidir. Bu açıdan, kerih görülen ve yasaklanan "teşebbüh", insanın başkalarının adetlerine, geleneklerine, göreneklerine **özenmesi**; kendini sürekli onlara **benzemeye zorlaması** ve onlar gibi yaşamak için **özel çaba harcaması** demektir.

...

Binaenaleyh, Nur Müellifi, teşebbüh ve taklit hastalığına yakalananlara şöyle seslenmiştir: “Ey uykuda iken kendilerini ayık zannedenler! **Umûr-u diniyede** müsamaha veya teşebbühle medenîlere yanaşmayın. Çünkü, aramızdaki dere pek derindir; doldurup hatt-ı muvasalayı temin edemezsiniz. Ya siz de onlara iltihak edersiniz, veya dalâlete düşer, boğulursunuz.”

Nitekim, bazı milletlerin teknik ve teknolojik üstünlükleri karşısında başı dönen, bakışı bulanık, medeniyet ve modernite adına gidip girtlağına kadar onun erâcîfine gömülen; özünü, şahsiyetini, benliğini yitirmiş günümüzün bir kısım ruh hastalarının hallerinde bu “iltihak”ı görmek mümkündür. Böyleleri, kat’iyen **kendileri olarak duyamaz, kendileri olarak düşünemez ve kendileri olarak zevk alamazlar.** Çünkü onlar, inanç, düşünce, kültür, hayat felsefesi, giyim-kuşam ve evin döşemesine kadar her meselede özden uzaklaşmış ve yabancılaşmışlardır. Dolayısıyla da, bütün bir tarih boyunca birikip gelişen örfler, âdetler, dînî duygu ve düşünceler, san’at ve edebiyatın bize ait semereleri onlara hiçbir mana ifade etmez.

Hatta bazıları kendi değerlerine karşı tiksinti duyacak kadar başkalaşmış ve akl-ı selimi hayrette bırakacak ölçüde fikir inhirafına düşmüşlerdir. Camilere sıra koyma ve secde edilecek yerlere tahta döşeme gibi teklifler bu düşünce kaymalarının tezahürleridir. “Ubudiyet izhar etmemek ve ibadet maksadıyla da olsa asla eğilmemek lazımdır; çünkü, insanlarda ubudiyet duygusu geliştikçe ve secde etme isteği pekiştikçe başkalarına köle olma hissi de inkişaf etmektedir. Onun için, çok ciddi bir isyan ahlakı ile kulluğa başkaldırmak gerekmektedir ki köleliğin önü alınabilsin!..” sözü, şayet bu milletin bir ferdinin dudaklarından dökülüyorsa, bir insanın ne ölçüde başkalaşabileceğinin hazin bir misali değil midir?

Öz Değerlere Sadâkat ve İrşadda Üslup

Şu kadar var ki, kendi değerlerimize bağlı kalmamız, içinde yaşadığımız çağın gereklerini gözetmemize mani değildir. Eğer, insan yüce **bir dava uğrunda**, üzerine **farz olan bir vazifeyi eda ederken**, “Giyim ve kuşamımdan dolayı dışlanmayayım; ilk bakışta ürkütücü olmayayım!” düşüncesi ve niyeti ile, toplum telâkki, örf, adet, gelenek ve göreneklerine göre davranıyorsa, bunda bir mahzur yoktur; hattâ böyle bir düşünce, takdir ve tebcile lâıyk sayılır.

Ne var ki, **önde, ortada ve sonda sunulacak şeyler birbirinden farklıdır ve birbirine karıştırılmamalıdır.** Uzlaşma, uzlaştırma, hayatı paylaşma ve eşsiz değerlerimizi âleme duyurma gibi yüce gayelerin

tercih hakkı vardır ve bunlar mutlaka öne alınmalıdır. Bu gayeleri gerçekleştirmeye matuf olarak yürünülen yolda, **füruat kabilinden olan hususlar -dinin esasatını ihlal etmemek şartıyla- ortaya ve sona bırakılmalı;** böylece onların en önemli hakikatlerin duyurulmasının önünde birer engel teşkil etmesine mani olunmalıdır.

Tabiî, **kültürümüze ait olmayan şeylerin üzerimizde birer âriye gibi durduğuna inanmamız da bizim için bir esastır.** Yer, konum ve vazifelerimiz **itibarıyla mecbur kaldığımız ya da fayda mülahaza ettiğimiz** kılık-kıyafet, hal ve davranışların üzerimizde **muvakkaten ve zarurete binaen** olduğunu hatırdan dûr etmememiz lazımdır. Mesela; “Şunu sırtıma geçirdim ama şöyle bir maslahat gözeterek bunu yaptım!” düşüncesi zihinde hep canlı tutulmalıdır. Aksi halde, öz kültürümüze ait olmayan hususları benimseme ve “iyi oldu” deme de hadis-i şerifte ifade edilen teşebbüh kategorisine girer. O meseleyi bizim aslî hayat felsefemizin ve dünya görüşümüzün bir parçası gibi algılamak bizi bizliğimizden koparır ve sürükleyip götürür. Böyle bir durumda, insan değişim rüzgarının saçıp savurduğu kupkuru bir yaprak haline gelebilir.

Ruhsatları His ve Hevesler Belirlememeli!..

Bu itibarla, dilimizden dinî ve millî telakkilerimize kadar bize ait her şey her zaman çok güzeldir. Bunlar yürümemiz gerekli olan şehrahn işaret taşlarıdır. Şayet, onlarla **sınırlanan sahanın dışına adım atacaksen, bu hareketimiz getirisi çok yüksek bir maslahata matuf olmalıdır.**

Selef-i salihîn efendilerimiz, İslam’a karşı insafın hakkını vermek ve **temel dinamiklere aykırı düşmemek için en küçük bir meselede dahi şakakları zonklayacak kadar müzakere yapmış** ve ancak ilim ehli olan herkesin fikirlerini aldıktan sonra nihaî hükmü beyan etmişlerdir. Ebu Hanife Hazretleri’nin yüzlerce, belki bazen binlerce talebesiyle sabahtan akşama kadar belli mevzularda görüş alışverişinde bulunduğu bilinmektedir. İmam Ebu Yusuf, İmam Muhammed ve hatta İmam Züfer gibi talebelerinin ona muhalif beyanlarda buldukları; bir hakikatin vuzuha kavuşması için -Üstad Necip Fazıl’ın ifadesiyle- öz beyinlerini burunlarından kustukları ve İmam-ı A’zam’ın onların mülahazalarını da dinleyip büyük bir hakperestlikle “İşin hakikati şudur” diyerek, kendi düşüncesine ters de olsa doğrunun yanında yer aldığı herkesin malumudur.

Öyleyse, günümüzün dava erleri de, herhangi bir meselede, hususiyle ileride eda edeceği fonksiyon açısından gaye-i hayale bağlı

görülen ve getirisinin büyük olacağı tahmin edilen bir ruhsat söz konusu olduğunda, kendi hisleri ile hareket etmemeli, şahsî yorumlarını esas kriterlerin yerine koymamalı ve mutlaka istişarenin hakkını vermelidirler.

Zira, Hazreti Üstad'ın dualarından bir tanesi de "Yâ Rab, kusurumuzu affet. Bizi kendine kul kabul et. Emanetini kabzetmek zamanına kadar bizi emanette emin kıl." şeklindedir. Evet, nefsimiz, dinimiz, imanımız... her şeyimiz emanet olduğu gibi, hizmet düşüncemiz, dünya görüşümüz ve hayat felsefemiz de bize emanettir. Bunlar, dün başkalarının omuzlarına konmuştu; bugün bizim üzerimizde bulunuyor; yarın da sonraki nesillere aktarılacak. Bu emanetleri deformasyon görmüş bir halde devretmek doğru değildir. Şayet, biz emanetlere sahip çıkmaz, onları gereğince korumaz ve sağlam bir şekilde haleflerimize teslim etmezsek, istikbalin sahiplerini bir ruh travmasına maruz bırakmış oluruz ki, bu hem davaya hem de yarının insanlarına karşı büyük bir haksızlıktır.

Başkalaşmaya Karşı Dostluk Halkaları

Bu açıdan da, hususiyle dine hizmet eden mü'minler, i'la-yı kelimetullah yolunda mücahede etme nimetine mazhar oldukları andaki kıvamlarını sürekli korumalıdır; yoksa ruh ve mana hayatı adına üst üste çatlamalar ve kırılmalar yaşamaları kaçınılmaz olur.

Binaenaleyh, **başkalaşmamanın en önemli dinamiği, en küçük bir değişmeye karşı çok kararlı durmak ve değişmemek için sürekli takviyeye başvurmaktır. Takviye vesilelerinin başında ise, hayırlı bir çevre ve arkadaşlık halkası gelir.** İnsanın vefalı, samimi ve sâdik dostlarının olması büyük bir bahtiyarlıktır. Nitekim Hazreti Ömer (radiyallahu anh) halife seçildiği gün, "Ey insanlar! Ben haktan ve adaletten ayrılırsam ne yaparsınız?" diye sormuş; "Şayet eğrilir ve haktan inhiraf edersen, seni kılıçlarımızla doğrulturuz!" cevabını alınca da "Elhamdülillah! Eğrilirsem beni kılıçları ile doğrultacak arkadaşlarım varmış!" diyerek şükretmiştir.

İnsanlığın İftihar Tablosu zamanında böyle kardeşlik köprüleri kurulmuş ve dostluk halkaları oluşturulmuştur. İlim ve zikir gayesiyle bir araya gelen ve omuz omuza veren insanlar mescidde halkalar teşkil etmiş ve herkesi onlardan birine dâhil olmaya çağırmışlardır. Bu meselenin ehemmiyetine dikkat çekme sadedinde kaynak kitaplarda zikredilen **"halka hadisi" çok ibret vericidir:**

Rasûl-ü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, Ashab-ı Kiram ile beraber bir halka halinde mescidde otururlarken, içeriye üç kişi girmiştir. Sonradan gelen o üç kişinin ikisi Rasûlullah'ın huzurunda durmuş; bilâhare onlardan biri halkada bir boşluk bularak oracığa

oturmuştur. Diğeri de, halkaya dahil olmasa bile cemaatin hemen arkasında bir yere oturmuştur. Üçüncü şahıs ise, mescidde durmamış, arkasını dönüp gitmiştir. O esnada Ashabına nasihatte bulunan Rehber-i Ekmel Efendimiz, anlatmakta olduğu meseleyi bitirince şöyle buyurmuştur: “Bu üç kişinin halini size haber vereyim mi? İçlerinden biri Allah’a sığındı, Cenâb-ı Hak da onu ilahî himayesine aldı. Diğeri (arkadaşlarına sıkıntı vermekten) utandı, Allah da ondan (ona azap etmekten, Şanına yaraşır şekilde) haya etti. Öteki ise (o meclisten) yüz çevirdi, Allah da ondan (Zâtına has bir mahiyette) yüz çevirdi.”

Evet, Sâdık u Masdûk Efendimiz, mü’minlerin meclisine sırt dönmeyi Allah’tan ve kendisinden uzaklaşma saymıştır. Demek ki, mutlaka halkaya dahil olmak ve onun içinde yer almak lazımdır.

Sözün özü; kâinatta, kudret ve iradenin tecellileri olarak bildiğimiz “şariat-ı fitriye”ye ve kelâm sıfatından gelen ilâhî kanunlar mecmuasına riayet etmeyen toplumların veya manevî hayatlarında iç değişikliğine uğrayan milletlerin -bugün hâkim olsalar da- yarınki mahkûmiyetleri kaçınılmazdır. Geçmişte inkıraza uğramış ümmetlerin mezarı sayılan tarih, âvâz âvâz bu gerçeği haykırdığı gibi, “Bir toplum iç dünyası itibarıyla kendini değiştirmedikçe, ruh ve manada deformasyona uğramadıkça, Allah bahşettiği lütufları geri alarak o toplumun iyi hâlini tağyir etmez” ilahî beyanı da, hakimiyet-mahkumiyet, izzet-zillet hususlarında önemli bir hakikati ve Müslümanların halihazırdaki ciddi bir problemlerini hatırlatmaktadır. Binaenaleyh, **mü’minler için, başkalarına şirin gözükmek değil, kendileri olarak gönüllere girmek esastır; aksi halde, teşebbühü bir başkalaşmanın ve iltihakın takip etmesi kaçınılmazdır.**

Özet:

- Biz, değişimi, “tekâmül” ve “olgunlaşma” şeklinde anlarız. Başka kültürlerin tesiri altına girme manasına gelen değişimi ise, fantezi sayar ve kendi değerlerimize karşı saygısızlık kabul ederiz.
- Unutulmamalıdır ki, bir çeşit başkalaşan her çeşit başkalaşabilir.
- Başkalaşmak, Allah’ın üzerimize olan nimetlerinin kesilmesine ve azabın gelmesine sebep olur.
- İman sarayını yeniden inşa etmek ve onu duymak (Bu konuda, Ümit Burcu’ndaki “İman Sarayının Fikir Mimarı Sen Olmalısın...” yazısına bakılabilir.)
- Dilimizden dinî ve millî telakkilerimize kadar bize ait her şey her zaman çok güzeldir. Buna inanmamız lazım.
- Bize ait olmayan kültürlerle ait şeyleri kullanmak, “zarurete binaen” ve “muvakkaten” söz konusudur ve bunlar birer âriyedir.
- Başka kültürlerle ait bir unsuru mecburen kullandığımızda “bu da iyi oldu” diye düşünmek, teşebbüh kategorisine girer.
- Başkalaşmaya karşı korunma yolları:
- 1- Başkalaşmanın en küçüğüne karşı ciddi tavır almak

- 2- İyi bir arkadaşlık halkasına (cemaate) sahip olmak
- 3- İstişareyle / müzakereyle beslenerek hareket etmek
- 4- Nasihat edecek bir arkadaşla/arkadaşlarla beraber bulunmak
- 5- Öz değerlerimize sadakatten ayrılmamak

Koskoca bir coğrafyada örfler, âdetler, gelenekler künde künde üstüne devriliyor; iç içe birbirini tamamlayan dinî, millî usuller, asırlar ve asırlar boyu insanlığın örnek kabul ettiği nizamlar, intizamlar, milyonlarca insanın müşterek kanaatlerinin aks-i sadası sayılan kültürler, sanatlar ve millet ruhu, tarih şuuru gibi değerlerin hemen hepsinin içinden ruhları sökülüp alınıyor ve her şey birer kadavraya döndürülüyordu. **Değişik ad ve unvanlarla öylesine bir başkalaşma humması yaşanıyordu ki**, yerli ve bizden olan her şey kapı dışarı ediliyor ve onların yerlerine başkalarının kapı dışarı ettiği levsiyat dolduruluyordu. Bu acele ve hızlı değişimle kısa zamanda, hususiyile elit sınıf arasında o kadar çok kimse başkalaşmıştı ki, olup biten şeyler karşısında şaşkına dönen yığınlar “Galiba bundan sonra töre bu!” deyip millî çehreleriyle oynuyor, fanteziden fanteziye koşuyor ve sürekli kendilerinden uzaklaşıyorlardı.

Aslında bütün bunlar, muhteşem bir medeniyetin ölüm ihtilâçları, köklü bir milletin kendini inkâr etmesi, kabuk değiştirmesi ve ruhunun atlasını bir zamanlar ruhsuzluk dediği derme-çatma bir kısım telakkilerle becayiş etmesinden başka bir şey değildi; değildi ve altın çağlarımızda millî ruh mızrabıyla sinelerimizden yükselen seslerin-solukların, yüksek insanî duyguların ve cihanları idare etme mefkûresinin bir şablonculuğa feda edilmesi demektir.

Şimdilerde, gözlerimiz, hâlâ millî ruh kökünün sağlamlık ve canlılığında; ümitlerimiz, Rahmeti Sonsuz’un bütün bütün yüzümüze kapanmadığına inandığımız kapı aralığında; sinelerimiz O’nun ekstra inayetlerine müteveccih; yüzlerce seneden beri çürüyen birer ceset görünümü arz etsek de, yepyeni bir “ba’sü ba’del mevt”le derlenip toparlanacağımıza da inancımız tam. Aslında bu ümit ve imanla, şayet beklememiz bir esas ise, biz üç yüz sene, dört yüz sene bile bekleyebiliriz. Beklentilerimizi bilen Rahmeti Sonsuz bize yeni inkisarlar yaşatmasın!.. (AYDINLIK DÜNDEN AYDINLIK YARINLARA, Yağmur Dergisi – Nisan, 2006)

Dün, ihmal, gaflet, umursamazlık, yetersizlik, başkalaşma fantezisi gibi millî bünyemizde birer nodül şeklinde beliren tümörler, çok kısa bir süre geçmeden, üst üste ve hızlı metastazlarla her yanımızı sardı ve bizi dize getirdi; hem öyle bir getirdi ki, toplumun her kesimine ayrı bir hazan yaşatarak, herkesin gerçek rengini alıp götürdü. Evet, bugüne kadar kim bilir kaç defa bu rahatsızlıklarla sarsıldık ve onlara yenik düşme talihsizliğini yaşadık.. kaç defa onları bahtımızın kara yazısı olarak gördük ve sarardık.. kaç defa onlara karşı öfkelerimizi ifade etmek için -gerçek üslûbumuza uymasa da- münasebetsiz kelime veya ona uygun bir söz bulamamanın helecanlarıyla oturup-kalktık ve bir “lâ havle...”

çekerek kendi hafakanlarımızı yine kendi içimizde söndürdük. **(RHD, Kendimize Yönelirken)**

Şimdilerde genel kültürümüze o kadar çok aykırılıklar var ki bunları ifadede zorlanıyorum. Aslında Türk milleti tarih boyunca kendi kültürüne, inancına, örf ve âdetine ters şeylere karşı direnç göstermiş bir millettir. Fakat şimdilerde asimilasyona açık gibi geliyor bana. Çin'e, Maçin'e, Japonya'ya giden birisi beş altı ay sonra neredeyse Çinli, Maçinli, Japon gibi çıkıyor karşınıza.

Hâlbuki bağımlı olan bir insan, müstakil ve hür insan gibi hizmet edemez. Bağımlılığınız ne kadar çoksa hürriyetiniz o kadar elinizden gitmiş demektir. Bir mü'min hiçbir şeyin bağımlısı olamaz/olmamalı. Yeme içme gibi tabiî, zarurî ihtiyaçların bile bağımlısı olamaz. Yiyeceklerini kifaf-ı nefis miktarınca yer.

Yuva insanın zarurî bir ihtiyacıdır. O yuvada eş, olmazsa olmaz hayat arkadaşıdır. Ahirete giden yolda yol arkadaşımızdır bizim o. Bazen biz yolda yürürken kubbedeki taşlar gibi kol kola, omuz omuza dayanırız. Ama yuvaperest değiliz. Öyle olursa bağımlı hale gelir insan. İstenilen performansı koyamaz ortaya, gereken aktiviteyi gösteremez. Bağımlılık aslında ruh yapısındaki zaafın ifadesidir, bir boşluktur o. İnsan icabında eşi de olsa, annesi-babası da olsa -bunların hukukuna riayetinin yanında- hür-ü mutlak olduğunu ifade etmeli. "Ben sadece Allah'ın kuluyum!" demeli. Allah'ın kulu onun emir ve yasakları haricinde hiçbir kayıtla mukayyet değildir.

Bunlar bizim genel kültürümüzün tezahürleridir. Bir başka yerde bulunmakla başkalaşıyorsak şayet, daha değişik bir yerde daha değişik bir başkalaşma ihtimali de vardır. Yani bir çeşit başkalaşan her türlü başkalaşabilir. Asimilasyona gelince o kuyûttur (kayıtlar, bağılıklar), takyittir (kayıt altına girme). Takyitlerle mukayyet olan insan hür değildir, esirdir o. Esir olan ise Allah'a tam mânâsıyla kul olamaz.

Bütün bunlar, müşahedelerimden sızan şeyler. Bazen kan gibi damlıyor içime, bazen de bir iğne gibi batıyor kalbime. Rahatsız oluyorum tavırdan, referanstan, mimikten, bakışlardan, Allah'ı sadece dudaklarla söylemekten, gönülden gelmeyen seslerden, ses adına ortaya çıkan hırıltılardan. Gerçi "*Herkes yahşi ben yaman. Herkes buğday ben saman*" prensibim; ama nasılsa yine de göz yaman şeylere ilişiyor. Bence Müslümanlığı yaşıyorsak onu Allah'ın istediği tarzda yaşamamız lâzım. **(GU, Muhasebe Kuşağı)**

KUR'ÂN'DA HZ. MUSA VE KAVMİ

Hz. Musa (aleyhisselâm)'ın Allah (celle celâluhu)'dan on emri almaya gittikten sonra arkada bıraktığı kavmi İsrail-oğulları arasında meydana gelen fitneye karşı Hz. Harun (aleyhisselâm)'ın tavrı, döndükten sonra Musa (aleyhis-selâm)'ın Harun (aleyhisselâm)'a karşı davranışı, Sâmirî ve Musa (aleyhisselâm) arasında geçen konuşmalar, gerek ferdi gerekse içtimaî sahada patlak veren problemlerin çözümü adına bize ne gibi mesajlar sunuyor?

Kur'ân-ı Kerim'de anlatılan bu hâdise, genel mânâda, o dönemdeki İsrailoğulları'nın karakterini ortaya koyan ve peygamberleriyle olan ilişkilerini gün yüzüne seren uzunca bir serancâmedir. Yine aynı hâdise, o günkü Musevîlerin kendi karakteristik yapılarının, rehberlerine de –ki enbiyâ-i izamın fâikiyetleri hakkındaki mülâhazalarımız mahfuz– bir ölçüde aksedişinin ifadesidir. Nasıl ki beşerin peygamberi beşerden, meleklerin resûlü meleklerden oluyor; aynen öyle de, Hz. Musa (aleyhisselâm) da, hususî bir karakterle inşa edilmiş kendi cemaatinin bir peygamberidir.

Şayet Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), o dönemde peygamber olarak gönderilse idi, herhalde Hz. Musa gibi olur; bütün bütün o topluluğun tarz-ı telâkkîlerinden, maddeye yaklaşımlarından, mânâ anlayışlarından süzülen bir düşünce halîtasını nazar-ı itibara alarak mesajlarını sunardı. İhtimal sadece Allah nezdindeki makbul çerçeve korunup, onun ötesinde zaman-mekân-insan mülâhazasına göre her şey vaz'edilirdi. Nitekim Hz. Musa'dan sonra Seyyidina Hz. İsa, İsrailoğullarında benimsenen genel çerçeveyi tâdil edici şeylere girmiştir. Bu açıdan Hz. Musa'nın, Hz. Harun ile arasındaki münasebeti, Hz. Harun'un İsrailoğulları'na karşı tavrını, İsrailoğulları ile peygamberleri arasındaki diyalogu vb. doğrudan doğruya bizim eğitim anlayışımız, hizmet felsefemiz için ele almak tam yerinde olmayabilir. Çünkü ümmet-i Muhammed, yapı, karakter, hususiyet itibarıyla o topluluktan çok farklıdır.

Kur'ân kıssalarının hikmet açısından bir diğer yönü de eğitimidir ve insanların ondan ibret alması esasıdır. Her ne kadar İsrailoğulları yapı, karakter itibarıyla ümmet-i Muhammed'den farklı da olsa, bizim içimizde de her zaman o karakterde insanların çıkması muhtemeldir. Hatta belki İsrail-oğulları ile münasebette bulunacak, onlarla içli-dışlı olacak ve biz farkına varmasak da, bir gizli etkileşimle bu tür anlayışlar bizde de tesir icra edecektir. Bu açıdan o dönemde cereyan eden hâdiselerin ve bu hâdiselerin yorumlarının bilinmesinde yarar var. Başka bir ifadeyle en az ihtimalle de olsa ümmet-i Muhammed arasında ahlâk bakımından bir başkalaşma söz konusu olduğu zaman veya küçük küçük de olsa, bizden evvelkilerin tesirine girmeme bakımından takınılacak tavırlar önemlidir. Evet,

bizim genel tavrımız, genel ahlâkımız, iman ve Kur'ân'a hizmet felsefemiz, Muhammedî ruh ve Muhammedî mânâyâ endekslidir. Ancak bunun değişmeden hep böyle kalacağına dair teminatımız yoktur.

Bunların toplumumuzdaki problemlerin çözümünde uygulamaya konulması meselesine gelince, ben o tür problemler üzerine gitme ve onlara nasıl müdahale edilmesi gerektiği hususunda takınılacak tavır ve kullanılacak dinamikler açısından, yeterince üzerinde durduğum kanaatindeyim. Eğer söylenecek ve akla gelecek şeyler bunlardan farklı ise, başta o hâdiselerin bir kere daha cereyan şekli, kendilerine has karakteristik çizgileri ile ele alınması ve bize vereceği ne var ne yok, bunların incelenmesi gerekir. **(Prizma-4, Kur'an'da Hazreti Musa ve Kavmi)**

Düşünce ve Şahsiyet Kayması

Hakkın olacak işler
Boştur gam u teşvirler (telâş)
Ol hikmetini işler
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler.

.....

Deme şu, niçin şöyle
Yerindedir o, öyle
Bak sonuna sabreyle
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

.....

Naçar kalacak yerde
Nâgah açar ol perde
Derman eder ol derde
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

İbrahim Hakkı kâinatta cereyan eden her hadiseye karşı bakış açısını bu ifadelerle dile getirir. Aslında bu “Sizin kerih gördüğünüz nice şeyler vardır ki, onlar sizin hakkınızda hayırlıdır. Yine sizin hayır zannettiğiniz nice şeyler vardır ki, onlar da şerdir. Allah bilir, siz

bilmezsiniz” ayetinin muhtevasını yansıtmaktadır. Evet, başa gelen nice şeyler var ki, insan bazen onları kabullenmekte zorlanır. Halbuki musibet görünümlü ve dış yüzü itibariyle fevkalâde nahoş olan bu şeyler, şayet bizim metafizik gerilimimizi artıracaksa; artırıp kendimizi yeniden gözden geçirmemize sebep olacaksa, hatta günahlara karşı yeni bir tavır ayarlaması yapmamızı sağlayacaksa, bütün bunlar bizim için mahz-ı hayır demektir. Aksine bunlar, dünyada kaybetmemizin yanı sıra, ahiret kaybını da netice verecekse, eyvah! İşte o, “hüsran içre hüsran”dır.

Allah Rasulü (s.a.s) musibet televvünlü işler öncesi ve sonrasında, hep Allah’a teveccüh etmiştir. Mesela, gökte siyah bir bulut belirince Efendimiz’in -tabiri caizse- beti-benzi atmış ve hemen secdeye kapanmış, kendini duaya salmıştır. Zira bu bulut, daha önceki ümmetlerin helakına sebebiyet veren bulut gibi olabilir.. O’ndan bu dersi alan Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Bediüzzaman’a gelinceye kadar niceleri, yüzlerini Rabb-i Ecell-i A’la karşısında hep yere koymuş ve “Bizim günahlarımız yüzünden ümmet-i Muhammed’i helak etme Allahım” diyerek dua dua yalvarmışlardır. Rica ederim, bu büyük zatlar, kendileri hakkında böyle düşünüyorlarsa, bizim nasıl düşünmemiz lazım? Oturup durumumuzu bir daha gözden geçirmemiz icab edecek. Her ne ise, onu da sizin irfan dolu düşünce dünyanıza havale ediyorum.

Yalnız burada çok önemli bir hususa işaretle yetineceğim. O büyük zatlar kendi haklarında böyle düşünebilirler ama, biz onlar hakkında böyle düşünemez ve bunun kat’iyen böyle olduğunu ifade edemeyiz. Onların kendilerini bu kabil sorgulamaları, hadiselerle mukarrabin perspektifinden bakmaları itibariyledir.

Evet, Üstad Hazretlerinin yaklaşımları içinde, bir topluluğun başına gelen olumsuz şeyler, başta bulunan insanlar yüzündendir. Savaş sonrası galibiyet bütün orduya, ama mağlubiyet komutanlara mâl edilmelidir.

Hasılı, düşüncede doğruyu bulma çok önemlidir. Bunu bulma yoluna isterseniz kalp metodolojisi de diyebilirsiniz. Yani bir şeyin doğru veya yanlış olduğuna dair yapılacak değerlendirmelerde ölçü ve kıstasların bulunduğu ve kalbin tatmin olup ya da olmamasını netice veren kalp metodolojisi. İşte bu ölçülerin yerli yerine oturmasına paralel, zamanla o kabil hadiseler karşısında, davranışlar da, takınılan tavırlar da düzgün olacak ve şimdilerde hemen her gün etrafımızda görerek eksikliğini daha çok hissettiğimiz düşünce kaymalarından da, bundan kaynaklanan şahsiyet kaymalarından da kurtulacağız inşâallah!

(FF-3, Bir Demet Sosyal Mesele)

Dünyada hemen her ahlâkî sistemin özünü, sağlam bir inanç, hazmedilmiş hürriyet duygusu ve yaygınlaştırılmış bir mes'uliyet şuuru teşkil eder ki, bunların hemen hepsi de metafizikle alâkalı konulardır. Küfür ve ilhadın hakim olduğu, insanların hürriyet duygularının öldürüldüğü, gönüllerden sorumluluk hissini söküp atıldığı bir toplumda metafizikten bahsetmek mümkün değildir. Böyle bir ortamda ahlâktan söz etmek ise bütün bütün imkânsızdır. Kendi metafizik düşünce sistemini kuramamış toplumlar, böyle bir metafizik mülâhazaya göre kendi iç kimliklerini belirleyememiş fertler, zamanla ruhlarını, inançlarını yitirecekleri gibi, uzun zaman kendi soy kütüklerini korumaları da mümkün olmayacaktır.

Oysaki biz, millet olarak tarih boyu bizi besleyen o bereketlilerden bereketli kendi hayat kaynaklarımızı kendi ellerimizle kuruttuk.. kuruttuk ve bütün bütün ithalâta yöneldik. Öyle ki, dünyanın dört bir yanından getirip dayatmalarla herkese kabul ettirmeye çalıştığımız o tuhaf milliyet telâkkisi, o acayip hayat felsefesi ve ruhumuzu yaralayan o garip sanat anlayışıyla topyekün milletin hafızasını karıştırdık, birkaç bin seneden beri par par yanan kendi meş'alelerimizi söndürerek yarasalar gibi âdeta karanlığa teslim olduk.

Şimdi bizim, şuna-buna değil, şu felsefe bu felsefeye de değil, bize kaybettiğimiz kendi ruhumuzu kazandıracak; bizi belirsizliğin anaforlarından kurtarıp kendi ahlâk, kendi anlayış ve kendi törelerimiz çerçevesinde yeni bir hakikat aşkına, ilim telakkisine ve düşünce derinliğine ulaştıracak sihirli bir reçeteye ihtiyacımız var. Bu reçete, yüzlerce senelik millî hayatımızdan süzülüp gelen kendi metafizik mülâhazalarımız, kendi ukbâ buudlu hayat felsefemiz ve Allah-kâinat-insan gerçeğiyle alâkalı nübüvvet eksenli kendi sesimiz, kendi soluklarımızdır. **Öyle zannediyorum ki, yitirdiğimiz değerleri elde edeceğimiz güne kadar da kendi üslûbumuzu bulabilmemiz, kendi konumumuzu belirleyebilmemiz ve düşünce kaymalarından kurtulmamız mümkün olmayacaktır. (IGU, Düşünce Kaymaları)**

Bir iki asır var ki toplumumuz, kendi kendini inşa mülâhazasıyla, tarihte emsali görülmemiş bir ihtilâl humması içinde çırpınıp durmakta. Bilhassa son ikiyüz seneden beri aydınımız, toplumun genel dokusunu birkaç defa bozup, değiştirdi, değiştirip başkalaştırdı; hattâ bazen, her on-on beş senede bir, öncekilere ait olanlarla beraber, kendi getirdiklerini de alt-üst ederek sürekli bir “değişim” ve “dönüşüm” humması yaşadı; yaşadı ve çağlar çağlar

boyu, insanımızın kaderine hükmeden, hükmederken de her zaman muallâ yerini koruyan dinî, millî ve tarihî değerlerimizi temelinden sarsarak her şeyi yerle bir etti.

Öyle ki, bu talihsiz dönemde mâbed muhtevasından uzaklaştı.. medrese bütün bütün delik-deşik oldu.. bedî telâkkilerimizin sembolü saraylar villalara inkılâp etti.. eski saraylı şimdiki villalı, bütün bütün kendini taklit ve şablonculuk cereyanına saldı.. ulemâ, dine hizmet edeceğine ölmüş düşünceleri hortlatarak, yeni i'tizalî, cebrî, mürciî, müşebbihî fantezilere kapıldı.. siyasiler iktidar olma hırsıyla, ülkeye hizmeti, olumlu politika üretmeyi ve kalkınma projeleri hazırlamayı bir kenara bırakarak birbirini bitirip tüketme yolunu seçti.. “devletin parası deniz...” mülâhazası, bir kere daha büyük çoğunluğu pençesine aldı ve kitleleri birer mesavî yığını haline getirdi.. “el elden çözüldü yar elden gitti” gel gör ki, gaflet bitmedi; tarihten gelen insanî mülâhazalarımıza rağmen, demokrasiye rağmen, hattâ halka rağmen sürekli levsiyat içinde dolaşıldı ve akla hayale gelmedik gariplikler irtikâp edildi. (IGU, Buhranlar Ufku ve Beklentilerimiz)

KARGAŞADAN NİZAMA –1

Birkaç asırdan beri toplumumuz, ahlâk, fazîlet ve ilim düşüncesi adına tam bir enkaz görünümünü arz ediyor. Evet o, eğitimde, sanatta, ahlâkta alternatif bir nizam ve düşünce arayışı içinde. Daha doğrusu, bu koskocaman coğrafyada, sorumluluk duygusuna, insânî değerlere, ilme, ahlâka, hakikî tefekküre, fazilete, san'ata önem vermeyen öksüz ruh ve çelimsiz düşüncelere karşılık; varlığı bütün derinlikleriyle, insanı dünyevî-uhrevî enginlikleriyle kucaklayacak, yorumlayacak, hattâ Allah'ın halifesi olma ünvanıyla eşyaya müdahale edecek cins kafalara, çelik iradelere ihtiyaç var.

Dünyadaki son değişim ve dönüşüm hareketleri, çoklarının yüzündeki peçeyi sıyrıp gerçek çehrelerini ortaya çıkardığı gibi, bizim gözümüzdeki perdeyi de aralar gibi oldu.. oldu ve nazarımızda herkesin, herşeyin hakikî mahiyeti daha bir belirgin hale geldi. Şimdilerde olup-bitenleri daha “net” görebiliyor ve hâdiselerden daha sağlam neticeler çıkarabiliyoruz.. çıkarabiliyor ve artık anlıyoruz ki, iki yüz seneden beri bu ülkede, atılma, terkedilme ve unutturulma talihsizliğine uğrayan, sadece kılık kıyafet, fikriyât ve hayat felsefemiz değilmiş; millî kültürümüz, tarih şuurumuz, ahlâk sistemimiz, fazilet telâkkimiz, sanat düşüncemiz ve mânâ köklerimiz de bunlar kadar hattâ daha büyük erozyonlara maruz kalmış ve ruhî rabitalarımız bütün bütün sarsılmış, fazilet kaynaklarımız kurutulmuş, geçmişle aramızda aşılması güç uçurumlar meydana gelmiş.

Evet, bu mübarek dünyada öyle dönemler olmuştur ki, aydınlar susmuş; düşüncenin ağzına fermuar vurulmuş; gücü-kuvveti temsil edenler, dalâlet ve soysuzluğa arka çıkmış ve zavallı nesiller, şaşkınlık homurdanmaları içinde hep cenazeler gibi cansız, ümitsiz ve kapkaranlık duygularla haşır u neşr olmuşlardır.

Her yanın duman duman ümitsizlikle kuşatıldığı bu kızıl dönemde, çok defa çaresizlik içinde gözler yaşlarla nefes almış, gönüller hislerini kelâm-ı nefsîlerle haykırarak bir kısım utanma bilmeyen yüzlere karşı içlerini çekmiş ve: *"Bu ilhâda yelken açmış şaşkınlardan, bu herkesi ve herşeyi alkışlayan densizlerden, bu kuvvete boyun eğmeye alışmış vicdanzedelerden, bu kirlenmiş onur ve şereflerden başka ne beklenirdi ki?"* demiş inlemişlerdir; ama, sarsılan sarsılmış, yıkılan yıkılmış, giden gitmiş ve yerlerine de yeni birşeyler konamamıştır.. evet hemen hepimizin, hattâ gününü gün etmekten başka bir şey düşünmeyen realistlerin (!) dahi gönüllerinin derinliklerinde, bilhassa şimdilerde duyup hissettikleri huzursuzluğun, tedirginliğin şهادetiyle yıkılanlar yıkılıp gitmiş, yerlerine de herhangi bir şey ikâme edilememiş ve değerleri itibarıyla toplum âdetâ tepetaklak hale getirilmiştir.

Şimdi rica ederim, hayatı yaşanmaz bir yük ve muamma haline getiren bu ahlâkî sefaleti ve her gün içimizde daha bir girdaplaşan bunalımları ne ile aşacak?. Ferdî, ailevî, içtimâî buhranlardan nasıl kurtulacak?. Ve nasıl güvenle geleceğe yürüyeceğiz? Dünyanın şurasından-burasından ithal edilmiş üç beş fantezi düşünce ile mi?. Ya da herşeyi üzerine bina etmeye çalıştığımız çağın akliyatçılığıyla mı?.. Hayır hayır! Ne o nesepsiz düşünceler ne de bu karanlık mantık tek başına o Kafdağı'ndan ağır yükün altından kalkacak gibi değil.

Yıllardan beri bu dünyada, ortaya konan her yenilik hamlesi, hep şeklî bir değişiklikten ibaret kalmış; ne bir gâye-i hayâl takip edilebilmiş ne de söylenen hedeflerin en küçüklerine ulaşılabilmiştir. Zirveleri tutanlar, âdetâ ellerinde fırça, millî ve içtimâî bünyede meydana gelen yaralara boya çalmayı marifet, hatta inkılâp zannetmiş ve toplumun can damarı sayılan en hayatî organlarındaki iç kanamaları ve bu iç kanamaların meydana getirdiği komplikasyonları bir türlü görememişlerdir. Yakın tarihimiz itibarıyla, gücünü îman, ümit ve azminden alan istiklâl mücadelesi kahramanlarının husûsî mazhariyet ve temsilleri istisna edilecek olursa, bu hep böyle cereyan edegelmiştir. Kaldı ki, o mübarek hamleyi dahi, çıkış noktası itibarıyla kendinde var olan güç ve safvetiyle devam ettirdiğimizi söylememiz mümkün değildir. Evet, bugün artık, o ölçüde bir birlikten bahsetmek ve öyle bir kıyam ve dirilişi düşünmek imkânsız olmasa da çok güç olsa gerek.. **(RHD)**

